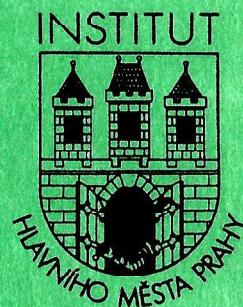

RNDr. Jiří EXNER

CO JE PRAHA ?

Ideový návrh ke koncepci sociálně-ekonomického
rozvoje hlavního města Prahy

RNDr. Jiří EXNER

CO JE PRAHA ?

Ideový návrh ke koncepci sociálně-ekonomického
rozvoje hlavního města Prahy

A. Obecná charakteristika situace

I. Koncepce

Na základě usnesení Vlády České republiky č. 513 úkol II./6 ze dne 11. 12. 1991 a v návaznosti na usnesení Rady Zastupitelstva hl. m. Prahy (ZHMP) ale i z přirozené potřeby města a jeho orgánů vzniká materiál "Koncepce sociálně-ekonomického rozvoje hl. m. Prahy". Tak jako se nikdy nepodařilo třeba zpracovat např. programové prohlášení Rady, tak i Koncepce vzniká obtížně a z řady důvodů bylo vzato dubnovým zasedáním ZHMP na vědomí, že "dlouhodobý dokument" bude moci reálně být předložen nejdříve v roce 1993. S tím lze souhlasit, avšak podle našeho názoru podstatnou příčinou obtíží, provázejících zpracování jakéhokoli koncepčního materiálu, programového prohlášení atd. je skutečnost, že dosud nedošlo k nutnému prvním kroku, který měl jakékoli práce tohoto druhu předcházet. Všechny materiály byly doposud zpracovávány mozaikovým způsobem, podobným vojenskému systému hlášení a výkazů. Byly sestavovány z podkladů individuálně zpracovaných jednotlivými odvětvovými odbory MÚP, kompetentními radními atd. na základě obecně formulovaných osnov formálního, nikoli věcného charakteru.

Správný postup však měl začít od analýzy stávajícího potenciálu Prahy jako celku, definování nejzákladnějších funkcí našeho města v širším geopolitickém významu a nalezení optimálního směru rozvoje v tomto širším smyslu.

Takto definovaný směr měl být základním vodítkem pro zpracování dílčích koncepcí po jednotlivých oborech správy města tak, aby jejich zkompletováním mohl vzniknout ucelený a smysluplný program s jasně určeným, byť vzdáleným cílem.

Jedině tímto způsobem je možné provádět nadále ve městě efektivní řídicí politiku, která by obsahovala jednoznačná kritéria při rozhodovacím procesu, umožnila stanovit časové horizonty pro realizaci postupných kroků, usnadnila orientaci všech subjektů zúčastněných na procesu městského rozvoje (ať už jde o orgány města a městských částí, státní orgány či jiné veřejnoprávní, soukromoprávní, podnikatelské a další subjekty).

Předložený "ideový návrh" je pokusem tento první krok naznačit a je výzvou všem, kdo pochopí úmysl předkladatelů, ke spolupráci na jeho dopracování.

II. Krátká analýza postavení Prahy ve středoevropském regionu

Historicky hrála Praha (odmyslíme-li funkce reprezentační z titulu sídelního města země České koruny) dvě významné úlohy:

1. Dlouhodobě působila jako centrum vzdělanosti a kultury s mimořádně produktivní konstelací v rámci širšího evropského měřítka. Jako křižovatka německé, židovské, románské a slovanské vzdělanosti, jakož i katolické a reformační věrouky se Praha stala ideálním prostředím pro rozvoj vědy a umění v uplynulých staletích. Odměnou za svou relativní pohostinnost a tolerantnost získalo město mimořádné kulturní dědictví materiální i duchovní podstaty.
2. V uplynulém století, v rámci celkového rozmachu české buržoasie v rakousko-uherském kontextu, se Praha stala poměrně významným centrem spotřebního průmyslu a služeb. Nárůst kapitálu však nebyl takový, aby svým vlivem ohrozil plynulost rozvoje města a zachování historického dědictví.

Novodobý evropský vývoj poznamenal plnění těchto funkcí různou měrou. Úloha ekonomického centra v původním smyslu zvala zaskvě zejména díky direktivnímu, politicky motivovanému přestrukturování výrobní sféry směrem k těžší výrobě. Současný evropský vývoj pak celkově míří k centralizaci výroby (často mimo evropský kontinent) a k nahrazování místní výroby obchodními strukturami. Z hlediska návazání na minulost je tedy nejreálnější orientovat se na oblast služeb a vytvářet pro tyto služby odbyty. U výrobních podniků by pak mělo dojít k většímu propojení se školskými a výzkumnými pracovišti, k omezování sériové výroby a transformaci výrobních jednotek ve vývojové komplexy.

Kulturní dědictví (přestože jeho likvidace byla jednou z hlavních snah minulého režimu) je na tom lépe. Pokud jde o duchovní oblast, je vůči direktivnímu řízení daleko odolnější, než např. výroba. Přes určitou provincializaci (vzniklou díky izolaci od historických německých a židovských vlivů) si Praha udržovala přiměřenou úroveň kulturní atmosféry a vzdělanosti. Je to dáno zejména skutečností, že současná generace přikládá ze setrvačnosti stále dosti velký význam kulturní a duchovní aktivitě, která byla za doby totality způsobem opozice, přijatelným pro široké vrstvy bez nároků na větší osobní statečnost občanů. Stav hmotné kultury resp. historického dědictví, je minulostí postižen velmi dvojznačně. Na jednu stranu nedostatečná investiční politika a údržba zapříčiňují neobyčejnou zchátralost historických objektů. Na druhou stranu se však paradoxně - právě díky nedostatečným investicím zachovalo obrovské množství památkového fondu ve zcela původním

hmotném substrátu a nepodlehlo velkému poválečnému investičnímu rozmachu, který v přehnaném optimismu zapříčinil likvidaci řady historických sídelních center v celé Evropě. Praha má tedy šanci plnit funkci representace evropské kulturní historie v měřítku podstatné části kontinentu, podaří-li se toto křehké dědictví uchovat.

III. Současné postavení Prahy v nově vznikající evropské regionální politice

Současný integrační proces v Evropě má m.j. za následek postupné oslabování vlivů států a zdůraznění politické úlohy měst a regionů. V podstatě jde o kultivovaný a produktivní proces návratu k přirozeným územním a etnickým celkům, který je v zemích bývalé východní Evropy suplován destruktivním nacionalistickým hnutím a nesmyslnou, proklamativní a nefunkční decentralizací.

Z hlediska budoucnosti bude pravděpodobně ve středoevropském regionu hrát klíčovou úlohu několik významných měst: Berlín, Mnichov, Vídeň, Praha, Budapešť (s otázkou Bratislava a Varšava). Současná situace, kdy se tato města nějakým způsobem snaží navázat styky a formulovat rysy vzájemné spolupráce, je ve skutečnosti zrodem budoucího typu zahraniční politiky regionů se všemi klady a zápory.

Nemůže být pochyb, že v rámci tohoto procesu nejde pouze o navázání spolupráce, ale též o založení vazeb vzájemné kontroly v rámci budoucího (doufejme zdravě konkurenčního) soutěžení a boje o pozice ve vztahu k investičnímu kapitálu.

Přitom lze očekávat, že každé město bude akcentovat ve svých nabídkách určité přirozené přednosti ve snaze učinit se pro příliv kapitálu dlouhodobě atraktivní.

Všechna uvedená města (vyjma Bratislavy a Varšavy) jsou v současné době před Prahou alespoň v některých směrech v jistém předstihu.

Berlín jako několikanásobně větší správní středisko ekonomicky nejsilnějšího evropského státu, s obrovskými rezervami rozvojových území (nezastavěných pozemků); Mnichov jako konsolidované bohaté město s průmyslově obchodním zázemím; Vídeň jako centrum vyšší mezinárodní politiky s dlouhodobou garancí rakouské neutrality; Budapešť jako největší město středoevropské části bývalého východního bloku, s nejkonsolidovanější městskou správou, pokročilejší ekonomickou reformou a větší účastí zahraničního kapitálu.

Přesto je ve vztahu k Praze mezi těmito městy patrná určitá horlivost (resp. nervozita v případě Budapešti) a i z dalších náznaků lze usoudit, že Praha požívá značného respektu a počítá se s ní jako s velmi vážným konkurentem do budoucna.

IV. Některé aspekty současného procesu pohybu mezinárodního investičního kapitálu

Podle našeho názoru jsou mechanismy současného systému nabídky a poptávky na trhu uplatnitelné do značné míry i v oblasti investiční politiky velkých silných firem. Tak jako prodej běžného zboží (tj. vlastně investice spotřebitele) je rozhodující měrou ovlivněn jeho prezentací a reklamou, jejíž náklady často představují větší položku než náklady výrobní (a nikomu to nepřipadá - bohužel - jako marnotratnost), tak i uchazeči (tj. města) o velké investice jsou svého druhu zbožím, které musí být vhodným způsobem prodáváno. Lapidárněji řečeno: Praha je nutné vybavit takovým obalem a takovou veřejnou prezentací, aby byla atraktivní pro "konzumenty" z řad investorů.

Základním faktem, který je při tom třeba mít na zřeteli, je osobní podíl představitelů firem, podnikatelů a výkonných úředníků na investiční politice velkých společností. Nabídka města musí být orientována na osobnosti, nikoli na anonymní aparáty.

Současná generace byznysmanů je tvořena většinou výraznými individualitami, které si zakládají na svém společenském postavení, duševní vyspělosti a rozhledu. Světový obchod se realizuje do jisté míry požitkářsky, ve stylu určité duchovní aristokracie. Tvrdý byznys se sofistikovaně skrývá do vybraných obědů, kulturních a společenských událostí. Vítězí ten, kdo umí toto společenské klima vytvořit nebo využít. Podaří-li se Praze zajistit popsanou atmosféru, bude to mít rozhodující význam jak pro přísun zahraničního kapitálu do města, tak pro úspěch domácích podnikatelů ve světě.

Z tohoto hlediska je nejen pochopitelný respekt okolních evropských center a všeobecný zájem o naše město ze strany nejrůznějších zahraničních subjektů, ale možná též žárlivá a alergická reakce českých měst a mimopražských občanů na cokoli specificky pražského, zjednodušeně interpretována jako zděděný odpor proti pragocentrismu.

V. První shrnutí a následné závěry

Z předchozích čtyř úvah si dovoluujeme jednoznačně vyvodit, že Praha má všechny předpoklady hrát v budoucnosti úlohu centra vzdělanosti a kultury v rámci širokého středoevropského regionu a z tohoto svého postavení přirozenou cestou sekundárně těžit v ekonomické, sociální a politické sféře. K těmto sekundárním dopadům však je třeba zajistit, aby navržené primární funkce Praha plnila systematicky a cíleně k bohatým zdrojům ekonomického a sociálního rozvoje. V podstatě jde o následující atributy, které by měly být v celkové vizi našeho města obsaženy:

- 1) Praha by měla získat zřetelnou přitažlivou kulturní a společenskou topografii (při zachování životních funkcí města a jeho částí a přiměřené demografické homogenity). Každý ví, co je Montmartre, Saint Germain, City, Broadway atd. Praha do této konkurence vstupuje nanejvýš Karlovým mostem (a Pražským hradem, o kterém ovšem město příliš nerozhoduje).
- 2) Praha musí zajistit plnění takových kulturních a společenských funkcí, které jsou atraktivní pro vyspělého návštěvníka (a domorodce ostatně také). Praha nesmí poklesnout do úrovně rekreačního a zábavního centra nižší cenové kategorie, které je výsledně odsouzeno k nevalnému ekonomickému rozvoji a vážným sociálním problémům. Nejde o to, aby Praha byla přístupná pouze bohatým - vzhledem k současné ekonomice bude u nás ještě dlouho bohatý každý německý nezaměstnaný. Avšak podstatné je získání a udržení určité intelektuální hladiny návštěvníků, kteří budou Prahu vyhledávat pro její kulturní hodnoty a zpětnou vazbou budou vytváření dalších kulturních hodnot iniciovat.
- 3) Praha musí zajistit pro návštěvníky takový servis, jenž jim umožní plně se soustředit na základní cíle, které je do města přivedly. To se netýká pouze služeb ve vlastním slova smyslu, ale i dopravního systému, veřejného pořádku, městské informatiky a konec konců i životního prostředí. Výsledným dojmem pro člověka odpovídající úrovně musí být touha se do města opět vrátit. S tím souvisí i přístup k tzv. turistickému ruchu, který by se neměl orientovat pouze na rychlý obrát a primární zisky z místních útrat návštěvníků, což vede k celkové degradaci městského prostředí a dojmu tuctovosti.
- 4) Praha musí zajistit neustálý tlak na podvědomí kulturní veřejnosti, že se zde něco zajímavého děje, že je skutečně tím kulturním centrem, které chtějí všichni navštívit a že kdykoli je zde k dispozici dostatečně široký sortiment kulturní nabídky. Neměla by existovat okurková sezóna a pokud možno ani plná turistická sezóna. Prezentace Prahy by neměla být realizována pouze vůči konzumentům, ale též vůči protagonistům

světového kulturního a společenského života. Světoví umělci, kulturní a vzdělávací instituce by měli být přesvědčeni, že je pro ně ctí a dobrou reklamou účastnit se akcí konaných v Praze a Prahu zdobit svou přítomností. Obecněji řečeno, Praha by měla mít vnitřní důstojnost, ke které nemůže dospět bez jisté dávky velkorysosti. Musíme umět investovat do "dobrého jména".

- 5) Praha by měla mít stanoveny určité časové horizonty a orientační body, ke kterým by se přihlíželo při veškerém rozhodovacím procesu městského managementu. Není nutné vyvolávat reminiscence pětiletých plánů, ale řádově pětiletý výhled k přijímání koncepčních rozhodnutí je v zásadě optimální přinejmenším proto, že přesahuje délku volebního období, čímž je zajištěna určitá kontinuita, ale ne o moc, aby příliš nesvazoval ruce nově zvoleným orgánům.
- 6) K realizaci cílů uvedených v odstavcích 1) - 5) by město mělo upravit strukturu a vztahy svých orgánů, upevnit své postavení v rámci státu a vztahy ke státním orgánům a zajistit si přiměřené pravomoci.

B. Možnosti konkretizace

V této části se pokusíme rozpracovat předchozí kapitulu do některých konkrétních kroků, které by mohly tvořit základ koncepčního rozhodování ve městě. Záměrně je v této kapitole prakticky vynechána oblast transformace a řízení kultury, která může být předložena v samostatném materiálu. Smyslem tohoto vynechání je zdůraznit názor, že samotné definování Prahy jako středoevropského kulturního a společenského centra a respektování této definice může vést k řadě logicky navazujících rozhodnutí v jiných oblastech, než kultura. Tato rozhodnutí pak mohou automaticky a zásadně determinovat další řídicí mechanismy ve městě, nebo alespoň příslušné orgány města v klíčových okamžicích rozhodovacího procesu navigovat.

Město je velmi složitý organismus a navržený postup samozřejmě nemůže zahrnout všechny důležité funkce a postupy řízení.

V této etapě úvah a v tomto materiálu, jehož rozsah je dosti redukován na to, jak obšírné problematiky se týká, není reálné mapovat některé zdánlivě vzdálené souvislosti. Potíž je zejména v tom, že řadu rozhodnutí existenčního charakteru (např. v oblasti ochrany prostředí či zásobování vodou) musíme učinit neprodleně, přestože by i tato řešení měla být realizována až v návaznosti na nějakou základní studii územního rozvoje a demografického trendu. Naštěstí tato životně důležitá rozhodnutí jsou předurčena řadou dalších velmi odborných stanovisek, a je tedy možné přijímat je s přiměřenou odpovědností i za současného stavu, kdy strategie sociálně ekonomického a územního rozvoje je teprve v plenkách.

K jednotlivým bodům v části A

Považujeme za nutné realizovat například tyto koncepční kroky:

ad V. 1)

- a) Je nutné získat větší vliv na hospodaření s majetkem, který zůstane ve vlastnictví státu a v užívacím právu státních resp. státem zřizovaných organizací. V současné době neexistuje orgán, který by jednotně reprezentoval stát jako vlastníka majetku (zejména nemovitého) a mohl z titulu vlastnického práva o využívání tohoto majetku systematicky rozhodovat. Uložil-li vláda svým usnesením jednomu ministrovi, aby v budově ministerstva (která není ústředním orgánem plně využita) umístil pracoviště jiného ministerstva a příslušný ministr toto usnesení nesplní, nic se dále neděje, první ministerstvo dále může se získem pronajímat prostory (i soukromému subjektu) a druhé se tísní.

Ještě složitější je pochopitelně situace organizací zřizovaných státem (ministerstvy), které mají vlastní právní subjektivitu. Některé z těchto institucí jsou významné právě z hlediska tohoto materiálu. Např. problém umístění pražské Konzervatoře vznikl v souvislosti s rekonstrukcí Rudolfinu, v jehož zadním traktu původně Konzervatoř sídlila. Protože Rudolfinum je spravováno ministerstvem kultury, dostal náhradní umístění Konzervatoře za úkol ministr Uhdé. Ministerstvo školství se tímto problémem zcela programově nezabývalo, přestože s jeho pomocí by se pravděpodobně podařilo nalézt lepší řešení, než realizované umístění v Pálffyho paláci na Malé Straně, který je z hlediska školního zařízení v mnoha směrech nevyhovující.

Kdyby se např. do hry zapojila fakulta jaderné fyziky, který sídlí v části budovy za Rudolfinem, jejíž druhá část Konzervatoři zůstala, mohla by Konzervatoř obohatit v okolí náměstí Jana Palacha již existující centrum humanitního vzdělávání (Umělecko-průmyslová škola, Filosofická fakulta, DAMU, Právnická fakulta atd.) v přímé návaznosti na kulturní zařízení v téže oblasti (Rudolfinum, Umělecko-průmyslové muzeum, Státní židovské muzeum atd.).

Pálffyho palác by mohl být nadále užíván menšími nevládními kulturními organizacemi a patřit tak do soustavy malých galerií, uměleckých prodejen, intelektuálních kaváren atd., která se rozvíjí na Malé Straně, kde to odpovídá uzavřenějšímu charakteru zástavby a celkové atmosféře této části města.

Kdyby existoval (např. při Úřadu vlády) jeden orgán vykonávající vlastnické právo k veškerému majetku České republiky (obdobně i u vlády

ČSFR v případě majetku federálního), mohlo by se podstatně jednodušeji uvažovat při umísťování různých institucí v širších souvislostech a některé akce v případě potřeby organizovat způsobem "kulový blesk".

Nastolením jednoho společného vykonavatele vlastnického práva státu by se dalo poměrně snadno předcházet rovněž takovým střetům zájmů, jaké nastaly např. v kauze "Holešovice - Bubny". Zde má státní rozpočtová organizace, zřízená k provozování státní železniční dopravy pod názvem "Československé státní dráhy", rozsáhlé podnikatelské úmysly, patřící nesporně výhradně do oblasti soukromého podnikání. Je tedy třeba v tomto směru vyvíjet na vlády neustálý tlak (pochopitelně je třeba zajistit též vyjasnění majetkoprávních vztahů dalšího movitého majetku ve městě, ale zdůrazňování této záležitosti by bylo urážlivým podceněním čtenáře).

- b) Praha musí vytipovat existující přirozená kulturně společenská centra a stanovit reálnou míru jejich využitelnosti, odvozenou z celkových potřeb města.

1. Prvním krokem by mělo být odhadnutí celoměstských kulturně společenských potřeb co do celkového objemu, odbytu nákladů na provoz atd.

V dohledné době bude v Praze k dispozici pro hudební produkce: Rudolfinum, Obecní dům, Palác kultury, Šimon a Juda, Anenský areál, řada menších sálů v historických budovách - NPK Vyšehrad, Rytířský sál Valdštejnského paláce, Nostický salon, Španělský sál, zámek Troja apod., několik kostelů atd. Z tohoto hlediska je třeba velmi pečlivě zvážit např. japonskou nabídku postavení nové koncertní haly pro Českou filharmonii v ceně řádově stamiliónů dolarů, jejíž případná omezená využitelnost by mohla vést k takovým nákladům na provoz (která už Japonci hradit pochopitelně nebudou), že dotace Paláci kultury v minulosti by proti tomu byly směšnou almužnou.

Obdobnou otázkou je např. existence Kongresového centra v Praze. Všechny předpoklady pro plnění této funkce má Palác kultury. O kongresových souvislostech se však uvažuje též v případě Výstaviště, kde by takové zařízení mělo též svoje opodstatnění, nepochybně tato myšlenka padne i v kontextu s byznyscentrem v Holešovicích-Bubnech. Zkušenost však ukazuje, že mimořádný zájem ze strany pořadatelů kongresových akcí je též Obecní dům.

Pro město však je výhodnější mít jedno kongresové centrum světové proslulosti podpořené specializovanými centry menší kapacity, než několik rovnocenných zařízení, jejichž rivalita by mohla vytvářet dojem nejistoty a odrazovat zákazníky.

2. Dalším krokem by mělo být určení lokalit, při jejichž rozvoji by priorita měla ležet na kulturně společenských funkcích a s nimi neoddělitelně spjatých aktivit vzdělávacích.

Jde např. o tyto lokality:

- zmíněná oblast kolem Rudolfina
- Výstaviště a okolí (ve směru Bubny a ve směru Troja)
- Palác kultury a okolí
- Obecní dům a okolí
- Vítězné náměstí (v souvislosti s velkou koncentrací vysokých škol)
- vrch Vítkov a okolí
- Vršovice - Eden
- Smíchov - Anděl

a řada dalších oblastí, jejichž určení by mělo vycházet ze sociálních a urbanistických analýz. Zcela samostatnou kapitolou jsou centra nových sídlištních útvarů a připojených okrajových obcí (příklad - chystaná archivní soustava na Jižním Městě). Jistá dílčí souvislost by měla být respektována též s modely budoucího rozdělení správních funkcí ve městě, kdy kulturní funkce mohou "zlidšťovat" negativní image městské administrativy, zděděný po minulém režimu.

- c) Základní představy dle b) mohou mít podle našeho názoru zásadní význam pro rozhodování v celé řadě dalších oblastí městského rozvoje.

Od vyřešení několika uzlových bodů v Praze se totiž odvíjí téměř samovolně poměrně jednoznačná řešení dalších rozvojových lokalit.

Bude-li např. přesně známo, jak bude fungovat soustava Výstaviště - Palác kultury, zcela automaticky budou upřesněny podmínky pro využití lokalit Holešovice-Bubny a Pankrácké náměstí tak, aby se sousedící lokality svým využitím doplňovaly. Tím okamžikem se může upravit názor na Rohanský ostrov a Reitknechtovu atd. Vhodnou volbou uzlových bodů tak můžeme vytvořit řetěz následně se podmiňujících řešení, postupně pokrývajících celé území města.

- d) Celkový pohled naznačený v předchozích odstavcích se musí promítnout i do žadavacích podmínek pro individuální investiční aktivity, kde by měl být nejdůležitějším kritériem zejména při existenci srovnatelných ekonomických nabídek.

Z tohoto hlediska se např. nezdá úplně nejšťastnější vítězné pojetí tendru "Myslbek", které předpokládá vybudování kancelářských prostor nad společenským zařízením na pěší zóně. Z hlediska funkce pěší zóny jako reprezentačního a společenského srdce našeho města by hotelové nebo smíšené zařízení celou lokalitu zřejmě více oživilo, než administrativní budova, která by

mohla stejně dobře být umístěna na dalších atraktivních místech, s jejichž nabízením se již počítá (např. proluka Máj, Mikulandská nebo Karlovo náměstí) a kde se naopak méně hodí hotel. V každém případě bychom měli udělat vše pro to, aby vývoj v historickém jádru města nesměřoval ke sterilní bankovní a obchodní čtvrti, což by se mohlo zdát na první pohled ekonomicky nejvýhodnější.

Jiným příkladem, kde by mělo být uplatněno kritérium vyšší kulturní hodnoty, je problém rekonstrukce Obecního domu. Tento objekt by sám o sobě volal po maximální ekonomické využitelnosti a mnohoúčelovém modelu. V kontextu s celou lokalitou náměstí Republiky, tj. též halou U Hybernů, prolukou před stávajícími kasárnami posádkové správy Praha a konec konců i budovou a pozemkem kasáren samotných je zřejmé, že Obecní dům může být využit decentněji. Měli bychom dát návštěvníkům větší možnost soustředit se pozorněji na detaily interiéru a technického řešení této významné památky, než kdyby byl Obecní dům jako jediné společenské centrum v místě nabitý komerčními aktivitami. Ostatně druhé jméno tohoto objektu je Reprezentační dům.

- e) Oproti takto řešeným ohniskům "velkých" kulturně společenských funkcí města je třeba zajistit rovnoměrné rozložení místních kulturních a vzdělávacích aktivit, které vytvářejí celkové ovzduší ve městě. Řada řízení a organizačních funkcí by měla být přenesena na městské části a vhodně vedenou dlouhodobou propagací by mezi nimi mělo dojít k vytvoření zdravé soutěživosti. Pestrost místního společenského a kulturního života městských částí jakož i města by měla být vzájemnou rivalitou podporována. K tomu by měl být též vyvíjen tlak na legislativu, aby byly urychleně přijaty právní normy umožňující decentralizaci vlivu na místní kulturu ve městě.

Obdobně jako se staví Praha 4 k problému hudebního divadla v Nuslích by i ostatní městské části měly usilovat o vlastní kulturní zařízení produktivnějšího typu, než byly bývalé OKD. Tato problematika však není v předkládaném materiálu rozváděna z důvodů uvedených v úvodu části B.

ad V. 2)

- f) V Praze je dostatečný potenciál nejvyšších kulturních hodnot, schopných uspokojit široký okruh náročných konzumentů. Problémem je, že řada těchto hodnot zůstává skryta nejen návštěvníkům, ale i domácím občanům jednak fyzicky (např. v depozitářích), jednak psychicky (nedostatečnou propagací). Navíc subjekty spravující nejrůznější hodnoty (město, stát, církev, soukromý sektor) nenalezly zatím způsob vzájemné komunikace a nevycházejí si vstřícně při řešení svých problémů. K tomu by rozhodně mělo dojít z iniciativy města.

Například v depozitářích umělecko-průmyslového muzea je uložena jedna z nejrozsáhlejších sbírek historického užitého skla s těžištěm na období baroka. Tento světovy unikát by s ohledem na pověst českého sklářství a soustavný zájem o něj mohl být jednou z hlavních návštěvnických atrakcí města, kdyby byl dostatečně reprezentativně vystaven pro veřejnost. Užité umění vůbec (např. fondy UMPRUM muzea) je podceněnou oblastí, uvědomíme-li si, že jde o výtvarnou oblast přístupnou podstatně širšímu okruhu konzumentů, než obrazy a sochy. Bude-li v Praze ošklivé počasí, každý (včetně Pražanů) se rád půjde podívat na hezké sklenice či nábytek, ne každý však na krajiny z 19. století. Po opakovaných návštěvách výstav užitého umění se může u průměrně vzdělaných konzumentů rozvinout i skutečný zájem o výtvarné umění jako takové, čímž se rozšíří klientela galerií a výstavních síní. Potíž je v tom, že umělecko-průmyslové muzeum je státní institucí zřízenou ministerstvem kultury, které nemůže z vlastních zdrojů umístění expozice řešit. Město by možná v širších souvislostech mohlo, ze strany státu by však mělo dojít k nějaké kompenzaci.

Tím se opět dostáváme k problematice státem vlastněných nemovitostí a jejich správě, rozebrané v odstavci a) této kapitoly. Např. za důstojné a velkorysé řešení pro expozici skla by bezesporu mohlo být považováno využití části barokního Clamm-Gallasova paláce (po vystěhování Archivu hl. m. Prahy do nově postavené budovy), čímž by mohl s hrdostí souhlasit i budoucí uživatel. Za současného stavu však je takové řešení díky minimální kooperaci mezi městem a ministerstvem kultury a díky existujícím právním normám o rozpočtových a příspěvkových organizacích obtížně představitelné.

Dále je velmi vhodné si uvědomit, že Praha může zájemcům o historii evropské kultury nabídnout i nevídané množství památek technických, které se zachovaly ve funkčním stavu při trvalém využití jednak díky nedostatku investic v uplynulých letech, jednak snad i díky zbytkům české šikovnosti. Oblast technických památek byla v evropském měřítku nejvíce postižena válkou a konjunkturou šedesátých let, a kultivovaných zájemců o techniku je pravděpodobně více než kunsthistoriků.

Proto fungující technická infrastruktura Obecního domu, strojovna petřínské lanovky, chystané tramvajové muzeum ve Střešovické strojovně a jízdy historickými vozy, paroloděmi, to jsou všechno atrakce mimořádného významu a měli bychom se k nim podle toho chovat.

- g) V souvislosti s problémem udržování vysoké úrovně živých kulturních hodnot je třeba najít mechanismus, kterým by město mohlo garantovat existenci kulturních produkcí určité úrovně. Problém má dvě stránky: hodnotící - kdo bude posuzovat úroveň a realizační - mechanismus, jakým by měla tato úroveň být zajišťována. První stránku problému bude třeba

řešit ve spolupráci s odbornou veřejností, druhou pomocí finančních nástrojů.

Současný systém dotování organizací zřizovaných městem bude muset být opuštěn. Dotace by nadále měly získávat projekty, které napřed prokážou, že si je zaslouží. Pro jejich krytí typu účelových fondů, naplňovaných pravděpodobně příjmy z turistického ruchu. K tomu však bude třeba upravit legislativu, protože v současné době je Praha v absurdní situaci, kdy turisté vlastně město pouze zatěžují, aniž by z nich Praha mohla mít nějaké jmenovité příjmy.

K zajišťování přiměřené kulturní a společenské úrovně je nutná těsná spolupráce s výchovnými a vzdělávacími zařízeními.

- h) Obdobným způsobem bude třeba přistupovat k otázce památkové péče, jejíž financování je jedním z nejvážnějších problémů, které před námi stojí. Město musí zmapovat a zkoordinovat řadu finančních zdrojů, které se ve prospěch pražských památek nabízejí (cizí vládní a nadnárodní aktivity, nejrůznější nadace, naše státní podpory, krajanské spolky a mecenáši, církve, sponzoři, některé zdrojové položky městského rozpočtu atd.). Jako motivace a termínová kritéria je třeba sledovat a využívat významná kulturní výročí. Zejména jde v tomto období o fakt, že před tisíci lety došlo k řadě událostí důležitých pro české a středoevropské křesťanství a že k některým těmto výročí se upírá pozornost celého křesťanského světa.

ad V.3)

- i) Je nutno urychleně vypracovat analýzu a strategický plán rozvoje cestovního ruchu, jehož výsledkem by m.j. mělo být zjištění, jaké ubytovací kapacity (jak co do množství, tak úrovně) Praha potřebuje, a jaké obslužné služby jsou dále zapotřebí. Tyto údaje pak zohledňovat při rozhodování o investiční politice (spolu s kritérii rozebranými v odstavcích b) a d)).
- j) Město by mělo získat větší kontrolu nad kvalitou služeb nebo alespoň mít záruku, že tuto kontrolu dostatečně vykonává stát. Náзор, že tržní mechanismus a konkurence zlikviduje nekvalitní služby je dosti zjednodušený zejména v případě servisu poskytovaného krátkodobým návštěvníkům, kteří nemají moc času a příležitosti si vybírat a srovnávat a mnohdy se ani nedozví, že byli ošizeni. Jediným, kdo špatnými službami ztrácí na konkurenceschopnosti, je v tomto případě město Praha.

Legislativa by měla v tomto směru dát větší možnosti obcím, ať už to budou přísnější pravidla pro udělování živnostenských licencí, nebo (filosoficky zřejmě více v souladu s principy ekonomické transformace)

uplatňování kontroly a citelných sankcí. Případ vyhlášky o průvodcovské činnosti je varující. Město by v podstatě mělo mít alespoň elementární možnost ovlivňovat i důstojnost pouličního prodeje (včetně sortimentu), reklamy atd. I zde argumentace trhem ne zcela obстоjí, protože i nedůstojné prostředí může být dobrým odbytištěm, avšak pro zákazníky nižší mentální úrovně, což Praze nesluší. Je zřejmé, že i otázka bezpečnosti ve městě nesouvisí pouze s legislativou, činností policíí atd., ale i s některými problémy takřkajíc živnostenskými.

Současný, v evropském měřítku extrémně liberální přístup k udělování živnostenských koncesí a registrací a k umísťování podnikatelských provozoven má možná smysl na počátku ekonomické transformace. Velmi brzy by však měly být uplatněny tvrdé regulační mechanismy, protože jinak by mohl nastat konkurenční boj nikoli mezi dobrými a špatnými podnikateli, ale mezi zdravou, inteligentní podnikavostí a sférami bezpracných velkých zisků na pomezí kriminality. Není třeba si dělat iluze o vítězi.

Ilustrativním příkladem je např. bezmocnost města vůči situaci v pražské taxislužbě.

Jistou míru regulace živností a podnikání uplatňuje každá obec ve vyspělých demokratických společnostech a nikdo nestuduje, zda náhodou nejde o obecní socialismus.

- k) Když už byla zmíněna konkurence a tržní mechanismus, je třeba jasně říci, že celý problém v Praze závisí na uvolnění trhu s byty. Dokud k tomu nedojde, nemůžeme očekávat, že by se mohla vyrovnat úroveň zaměstnanosti mezi např. regiony, v severovýchodních Čechách s téměř 25% nezaměstnaností a Prahou, kde zatím stále nabídka pracovních příležitostí převyšuje poptávku a o konkurenci v podstatě nemůže být ani řeči.

V souvislosti s byty lze předpokládat, že místní kulturní a společenské aktivity a navazující mechanismy přispějí k atraktivitě bydlení a nepřímo umožní uplatňovat nároky na ekonomické nájemné, což je jeden z nutných kroků k uvolnění bytového trhu.

Je však třeba předvídat kontroverzní situace, kdy se město bude snažit vyvolat v návaznosti na místní aktivity přiměřený lokální patriotismus, který však je s existencí rozvinutého bytového trhu a větší mobilitou obyvatelstva v rozporu. Posuzování těchto otázek v rámci strategických plánů sociálního a ekonomického rozvoje bude mimořádně komplikované a je třeba s tím počítat.

- l) Jedním z nejdůležitějších přínosů mechanismu rozvoje kulturně společenských ohnisek popsaného v odst. c) by mohlo být ovlivnění rozhodovacího procesu při budování městského dopravního systému (včetně otázek parkování, pěších a cyklistických zón atd.).

Město Barcelona díky konání olympijských her muselo rozhodnout o umístění jednotlivých sportovních zařízení, ubytování pro sportovce, novináře atd. Na základě této urbanistické úvahy byla následně provedena dopravní expertíza a výsledkem bylo řešení v podobě jednoznačně umístěného dopravního okruhu, jehož prosazení nebylo nikterak obtížné, protože všichni pochopili, že neexistuje jiné řešení.

ad V. 4)

- m) Praha by si měla vytvořit základní celoroční kostru významných kulturních a společenských akcí rovnoměrně pokrývajících celý rok.

K základnímu "kádru" představovanému především Pražským jarem by město mělo vítat nové aktivity směřující k založení nových tradic, jako je např. Tanec 92, Mozart open, Knižní veletrh, Evropa - Praha atd. a snažit se pomoci překonat jejich počáteční potíže. Z výčtu je zřejmá převaha hudebních akcí, která je v kontextu s Prahou logická, nicméně nabídka by zřejmě měla být univerzálnější. Velmi zanedbaná je např. oblast filmového umění. Město by nemělo v této souvislosti udělat chybu při privatizaci sítě pražských kin a připustit jejich extrémní komercializaci; stát by měl v rámci privatizačního procesu tuto okolnost respektovat.

- n) Praha by se přinejmenším neměla vyhýbat možnostem pořádání mezinárodních seminářů, konferencí a soutěží (obecně, v kulturní oblasti zejména), dokonce by se o ně měla ucházet, i když představují práci a výdaje navíc. V tomto směru by mělo město být aktivní svými mezinárodními styky (prostřednictvím partnerských vztahů, mezinárodních organizací sdružujících samosprávy, zájmová sdružení atd.).

- o) Praha by měla soustavně usilovat o mimořádně přátelské vztahy s Universitou Karlovou a obdobnými renomovanými institucemi, historicky spjatými s městem. Měli bychom být podrobně informováni o tom, co se na Universitě děje a pro svět vystupovat v tom smyslu, že UK (apod.) je jedním z nejdůležitějších městských zařízení, i když právní vztah mezi námi není. Prospělo by to prestiži města i školy.

ad V. 5)

- p) K otázkám časových horizontů pouze jednu poznámku. Rada zastupitelstva schválila záměr ucházet se o nominaci na funkci tzv. Kulturního města Evropy pro rok 1997 - 1998. Jedná se o organizačně a ideově mimořádně náročnou akci, jejíž příprava (bude-li nominace schválena) by měla být zahájena již v tomto roce. Roku 1997 by zároveň mělo být završeno desetiletí duchovní obrody sv. Vojtěcha. Domníváme se, že většina koncepčních rozhodnutí by měla směřovat k tomu, aby v roce 1998 bylo možné uzavřít první etapu transformace městské správy a zahájit období skutečného městského rozvoje.

ad V. 6)

- r) Procesu, který by mohl vyplynout z tohoto ideového návrhu, je třeba přizpůsobit strukturu a funkce městských orgánů. Pokud jde o Magistrátní úřad, útvary samosprávy (které zbudou po oddělení agend přenesené působnosti) by měly prodělat zásadní přeměnu jak co do organizace, tak i náplně práce. Za výchozí námět by bylo možné považovat tzv. divizní uspořádání, projednávané v Radě cca před rokem, doplněné o soustavu externích podniků, organizací a zařízení zajišťujících řadu městských funkcí na smíšené veřejno-soukromé bázi (po přechodnou dobu svého utváření mohou tyto instituce být v některých případech zahrnuty jako zvláštní útvary do MÚP).

Rozdělení působností by mohlo být zhruba následující:

- oblast městského prostředí a jeho rozvoje (veškerá koncepční činnost - územní rozvoj, dopravní systémy, ochrana prostředí, městské informace atd.),
- oblast ekonomických zdrojů a nástrojů (finanční záležitosti, hospodaření s majetkem, realizace investic atd.),
- oblast péče o občany (standardní humanitární sféra- školství, zdravotnictví, sociální věci, mládež atd.),
- oblast reprezentační (protokol, zahraniční a vnější styky, kultura, cestovní ruch atd.),
- oblast servisní (hospodářská správa, legislativa, kancelář zastupitelstva, vnitřní informatika, vztahy s městskými částmi atd.).

Jako menší samostatné útvary by mohly existovat úseky:

- veřejné služby - koordinace a kontrola podniků zajišťujících infrastrukturu (ale může být v ekonomické oblasti nebo jako samostatná "divize"),
- bezpečnostní soustava (ale může být v humanitární oblasti),
- spisovna, archiv (ale může být v servisní oblasti),
- kontrola (budoucnost je nejistá, v zásadě může být též v servisní oblasti).

Vztah volených orgánů k aparátu by měl být transformován tak, aby vznikla vyšší odpovědnost a pravomoc jednotlivých volených funkcionářů. Legislativně je např. řešitelné, aby magistrátní odbory působící v jednotlivých výše uvedených oblastech byly přímo podřízeny konkrétním náměstkům primátora.

- s) V administrativním uspořádání uvnitř města by mělo dojít ke zohlednění některých pražských specifíků, na nichž je založen tento "ideový návrh".

Pražská památková rezervace by měla mít definováno komplexní ochranné pásmo a takto vymezené území by mělo mít regulovanější podmínky rozvoje a vnitřní správy, než okrajové části města. To souvisí i se záměrem vyhlásit Pražskou památkovou rezervaci světovým kulturním dědictvím - z tohoto statutu totiž vyplývá pro stát i město řada povinností.

- t) Praha by měla pomocí všech dostupných korektních prostředků zvyšovat respekt státních a politických orgánů vůči své problematice.

Nejde pouze o přímý tlak a legislativní iniciativy, ale též o vytváření dobré jména. Veřejnost příliš nevnímá přínos Prahy pro celou republiku. Praha by měla získat dobré vztahy s dalšími obcemi a městy. Nic například nebrání tomu, aby údaje o zahraničních investorech, kteří se ucházejí o přízeň Prahy a neuspějí, nedostala k dispozici další města (např. prostřednictvím Svazu měst a obcí).

Zlepší-li se vztahy Prahy s českými městy, bude pro mimopražské poslance zákonodárných sborů obtížnější zpochybňovat mimořádnost hl. m. Prahy, jak bylo doposud zvykem.

- u) Je třeba úzeji spolupracovat s přilehlým pražským regionem a i v souvislosti s turistickými funkcemi využít nedocenené atraktivitu okolí našeho města. Souvisí to i s celkovým územně správním postavením Prahy a okolí, avšak ve vztahu k celkové koncepci řízení a rozvoje města není v navrženém modelu státoprávní postavení města rozhodující. Naštěstí, protože v této záležitosti nebude Praha mít rozhodující slovo. Spolupráci a spontánní integraci však máme plně ve vlastních rukou.

Pochopitelně to neznamená, že by Praha neměla usilovat o takové postavení v rámci státu, které by odpovídalo jejímu významu, umožnilo vysokou ekonomickou a právní soběstačnost a plynulý územní rozvoj infrastruktury a obslužných systémů. Model navržený v tomto "ideovém návrhu" je však v zásadě realizovatelný za jakéhokoli územně správného uspořádání, s výjimkou decentralizace Prahy do více samostatných obcí.

Autorovo slovo závěrem

Předložený "ideový návrh" si v žádném případě nedělá nároky na úplnost. Vhodné by bezesporu bylo podrobněji analyzovat alternativní varianty sebedefinování hl. m. Prahy, které byly pouze v náznacích tímto materiálem navrženy nebo vůbec nebyly zmíněny (Praha - centrum evropského obchodu a bankovníctví, Praha - centrum evropské politiky, Praha - zábavní rekreační centru, Praha - centrum spotřební výroby, Praha - křižovatka evropské dopravy atd.). Jsme však přesvědčeni, že tyto analýzy by výsledně prokázaly správnost předloženého názoru a nutnou preferenci funkcí kulturně společenských. Populárně řečeno bychom zjistili, že by byla nenapravitelná škoda vyučit strojuvůdcem dítě, které má hudební sluch.

Rovněž nebylo blíže zkoumáno, jak při realizaci navrženého koncepčního modelu zajišťovat, aby město sloužilo především Pražanům a aby se v něm cítili skutečně doma. Bylo dokonce naznačeno, že některé dílčí kroky touto koncepcí předpokládané budou s potřebami domorodců v rozporu. Tento nedostatek je však blízký naprosté většině rozvojových koncepcí v prvních etapách a musí být řešen v rámci realizačních postupů (např. vytvářením korektivních mechanismů na bázi zpětných vazeb). Podstatné břemeno v tomto směru vždy zůstane na každodenním výkonu operativní městské správy, která bude tak jako tak znamenat převažující vytížení pro orgány města.

Základní existenční funkce musí město samozřejmě plnit, avšak omezovat se pouze na jejich zajišťování je nedůstojné a v dlouhodobém pohledu krátkozraké. Zůstaneme-li u našeho průměru, dýchat musí všichni lidé, ale klavírista u dráhy a strojuvůdce za piánem se moc dobře neuživí.

Navíc každá účelná koncepce by měla obsahovat mechanismy, které usnadní proces operativního rozhodování a orientaci v široké paletě aktuálně řešených problémů, což podle našeho názoru tento materiál uspokojivě plní. Budiž tedy přijat vlídně a rozvážně.

Redakční poznámka: tento materiál přijalo Zastupitelstvo hl. m. Prahy dne 25. 6. 1992 a přijalo k němu přiložené usnesení č. 17/7. Publikovaný text je oproti schválenému dokumentu nepatrně doplněn na základě připomínek vzniklých při projednávání v orgánech hl. m. Prahy a v odborné veřejnosti. Autor si dovoluje prostřednictvím vydavatele upřímně poděkovat všem, kdo se nad předloženými návrhy zamyslí. Každá připomínka - i kritická - je pro další úvahy o budoucnosti nejkrásnějšího města v Evropě cenná a vítaná.

OBSAH

A. Obecná charakteristika situace	3
I. Koncepce	3
II. Krátká analýza postavení Prahy ve středoevropském regionu	5
III. Současné postavení Prahy v nově vznikající evropské regionální politice	7
IV. Některé aspekty současného procesu pohybu mezinárodního investičního kapitálu	8
V. První shrnutí a následné závěry	9
B. Možnosti konkretizace	11
K jednotlivým bodům v části A	12
Autorovo slovo závěrem	22

k "Ideovému návrhu ke koncepci sociálně ekonomického rozvoje
hlavního města Prahy - verze květen 1992"

17. zasedání Zastupitelstva hlavního města Prahy

I. b e r e n a v ě d o m í

1. ideový návrh ke koncepci sociálně ekonomického rozvoje hlavního města Prahy - verze květen 1992, předložený výborem ZHMP pro kulturu a ochranu památek, založený na definování hl.m. Prahy jako kulturního a společenského centra středoevropského regionu
2. postup výboru ZHMP pro kulturu a ochranu památek při projednávání předloženého materiálu

II. d o p o r u č u j e

1. orgánům hlavního města Prahy, připravujícím koncepci sociálně ekonomického rozvoje hlavního města Prahy, vycházet nadále z předloženého "Ideového návrhu" jako ze základního orientačního záměru pro přijímání dalších koncepčních rozhodnutí, včetně přípravy materiálů pro vládu ČR
2. výkonným orgánům hlavního města Prahy a městských částí přihlížet při řízení města k zásadám vyplývajícím z "Ideového návrhu"

III. u k l á d á

1. radě zastupitelstva hl.m. Prahy a výborům ZHMP
 - 1.1. zajistit další průběžné dopracování "Ideového návrhu" a přijímání konkrétních opatření v duchu části B. "Ideového návrhu" a o dalším postupu informovat ZHMP

Kontrolní termín: 31.1.1992

IV. ž á d á

1. městské části postupovat obdobně úkolů dle III.1.1. tohoto usnesení
2. předsedy politických klubů, aby zajistili seznámení kandidátů za jejich strany do zastupitelských sborů ČSFR a VR s tímto materiálem

Termín: 7.6.1992

Ing. Milan K o n d r
primátor hl.m. Prahy

Ing. Jiří V a l d a
I. náměstek primátora hl.m. Prahy

Předkladatel: rada zastupitelstva hl.m. Prahy

Anotace: 3400

Provede: rada zastupitelstva hl.m. Prahy

Na vědomí: členové ZHMP, tajemník MÚP, vedoucí odborů a útvarů MÚP, starostové městských částí hl.m. Prahy, ČNR, úřad vlády ČR, Městská prokuratura v Praze, Městský soud Praha, Pražská správa Policie MV ČR v Praze, výbory ZHMP, předsedové politických klubů